

# Studia Generalia 2008

## SUOMEN JA RUOTSIN KOHTALONYHTEYS

## FINLANDS OCH SVERIGES ÖDESGEMENSKAP

---

Helsingin yliopisto 9.10.2008, Porthania (Yliopistonkatu 3), klo 17.00 –19.00

### RUOTSI SUOMESSA JA SUOMI RUOTSISSA

Docent Leena Huss

Onko suomella mahdollisuuksia Ruotsissa?

Haminan rauha 1809 loi perustan suomen kielen kannalta kahteen hyvin erilaiseen kehitykseen. Suomen suuriruhtinaskunnassa kansan enemmistö oli suomenkielinen ja suomea alettiin tietoisesti kehittää ja nostaa kansalliskieleksi. Ruotsissa entisen itäisen valtakunnanosan pääkielestä tuli perifeerinen vähemmistökieli. Vuoden 1812 jälkeen Ruotsissa alettiin levittää ajatustapaa, jonka mukaan Suomen menettäminen oli itse asiassa koitunut kansakunnan parhaaksi. Vuoden 1809 tapahtumat olivat osa luonnollista, väistämätöntä kehitystä, joka johti kieleltään, kulttuuriltaan ja etnisyydeltään yhtenäisen Ruotsin kansan syntymiseen. Sen tärkeimmäksi tunnusmerkiksi nationalismin kaudella tuli ruotsin kieli, koko kansan äidinkieli. Esimerkiksi Härnösandin piispa Martin Johansson puhui vuonna 1891 ruotsin kielestä kaikkien Tornionlaakson suomenkielisten ainoana oikeana äidinkielenä; suomi oli hänen mielestään Ruotsille vieras kieli. Näihin aikoihin luotiin vahva kuva yksikielisestä Ruotsista - kuva jota vasta viime vuosikymmenien maahanmuutto on alkanut horjuttaa.

Ruotsin suomea puhuviin väestöryhmiin kohdistui pitkään sekä sosiaalidarvinismin pönkittämiä ennakkoluuloja että poliittista epäluuloisuutta. Tilanne alkoi vähitellen muuttua toisen maailmansodan jälkeen, kun rotuteoriat olivat menettänyt suosionsa ja alettiin keskustella ihmisoikeuksista, mutta ensimmäinen merkittävä käänne tapahtui vasta 1970-luvulla. Vuonna 1975 voimaan tullut Ruotsin uusi siirtolaispolitiikka antoi siirtolaisille oikeuden valita, missä määrin he halusivat ruotsalaistua tai säilyttää oman kulttuurinsa. Kulttuurin olennaisena osana pidettiin äidinkieltä, ja siirtolaisien ja vähemmistöjen lapsille annettiin oikeus ns. kotikielen oppimiseen Ruotsin kouluissa. Suomenkielisten vähemmistöpoliittinen toiminta vahvistui 1980-luvulla, ja 1990-luvulla perustettiin joukko ruotsinsuomalaisia kouluja, joiden tehtävänä oli antaa lapsille vahva kaksikielisyys. Vuosikymmenen lopussa Ruotsi tunnusti viisi kansallista vähemmistökieltä: jiddishin, meänkielen, romanin, saamen ja suomen. Vuonna 2000 maa sai historiansa ensimmäiset kielilait, jotka koskevat saamen, suomen ja meänkielen käyttöä viranomaisissa ja tuomioistuimissa.

Millaisia mahdollisuuksia suomella ja muilla vähemmistökielillä on säilyä ja vahvistua Ruotsissa? Miten Ruotsin nykyinen kielipolitiikka ja siihen kuuluva "jokaisen oikeus kieleen" tukee suomen kieltä? Onko kielen statuksen kohoaminen vaikuttanut ruotsinsuomalaisten halun käyttää omaa kieltään ja siirtää sitä tuleville sukupolville? Tulen esityksessäni pohtimaan näitä kysymyksiä.

Suora lähetys ja videotallenteet internetissä, osoitteessa <http://video.helsinki.fi/studia/>.  
Luentojen lyhennelmät ja luentosarjan ohjelma löytyy osoitteesta [www.helsinki.fi/vst](http://www.helsinki.fi/vst).  
Luentosarjan luennot julkaistaan kirjana Vapaan sivistystyön toimikunnan julkaisusarjassa.  
Tilaukset: (09) 191 58063 (toimisto), [vst@helsinki.fi](mailto:vst@helsinki.fi) tai www-sivuilta [www.helsinki.fi/vst](http://www.helsinki.fi/vst).